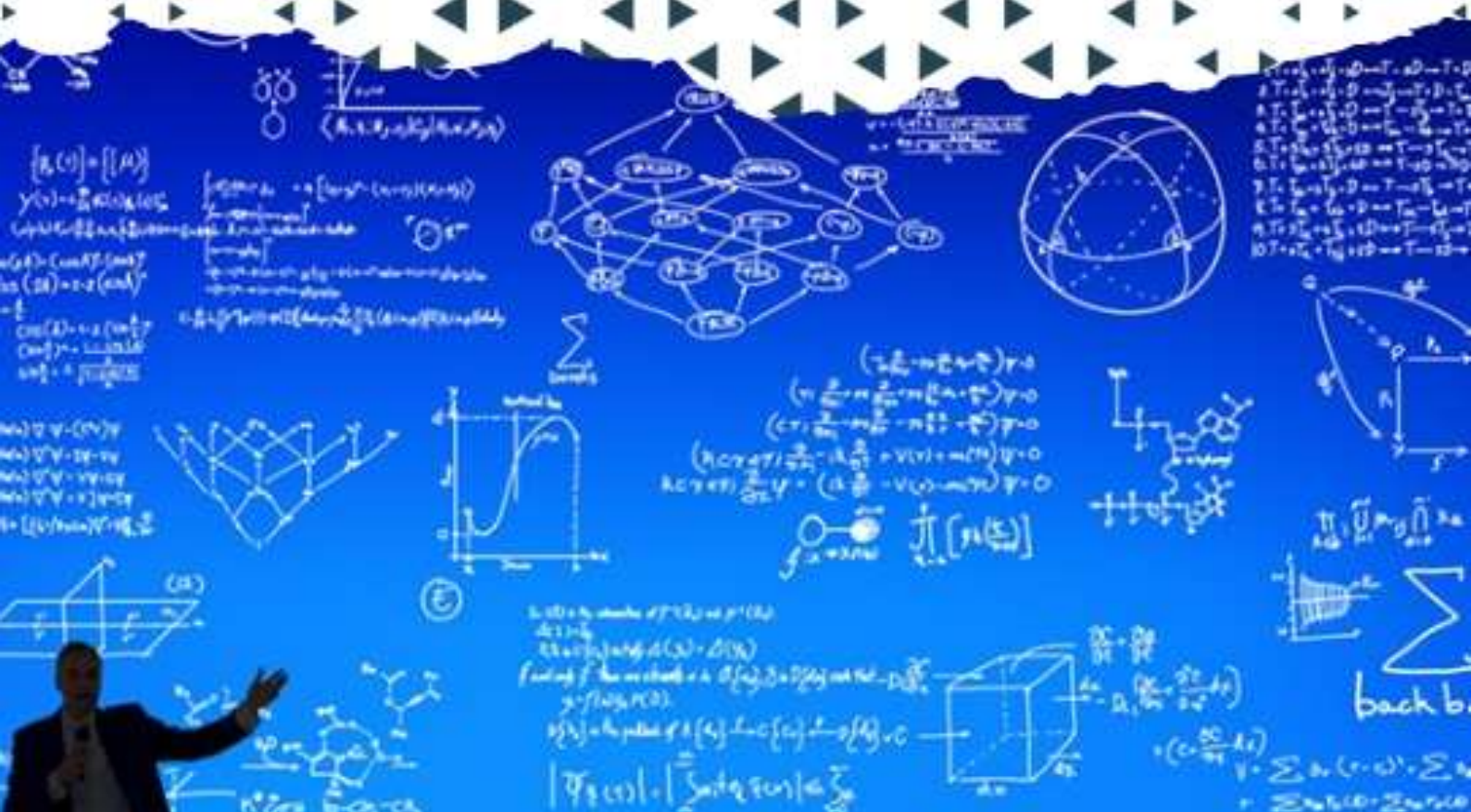

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

+998335668868

<https://innoworld.net>

Google Scholar doi

zenodo

OpenAIRE

2025

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2025-YIL № 5-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

**Academic
Resource
Index
ResearchBib**

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

Amir Temur — buyuk davlat arbobi

Sharipova Nargizaxon Abduqaxxorovna

Qo'qon universiteti " Ijtimoiy fanlar Kafedrası dotsenti "

Akramova Madinabonu

Qo'qon universiteti Psixologiya 3-25 gruh talabasi

Annotatsiya. Ushbu tezisdá Amir Temurning buyuk davlat arbobi sifatidagi tarixiy o' rni, uning markazlashgan davlat barpo etishdagi siyosiy faoliyati, harbiy islohotlari hamda boshqaruv tizimi tahlil qilinadi. Shuningdek, Amir Temurning adolat, tartib-intizom va qonun ustuvorligiga asoslangan davlat boshqaruvi tamoyillari yoritilib, uning jahon tarixidagi ahamiyati ochib beriladi. Tezisdá Amir Temur shaxsining siyosiy tafakkuri va davlat qurilishidagi tajribasi ilmiy-nazariy jihatdan baholanadi.

Kalit so'zlar: Amir Temur, davlat boshqaruvi, markazlashgan davlat, harbiy islohotlar, siyosiy tafakkur, adolat, "Temur tuzuklari"

Kirish. O' rta asrlar tarixida davlat barpo etish, uni mustahkamlash va keng hududlarda barqaror boshqaruvni ta' minlash har qanday siyosiy arbob uchun nihoyatda murakkab vazifa bo' lgan [2.12]. Ana shunday murakkab tarixiy sharoitda maydonga chiqqan Amir Temur nafaqat yirik harbiy sarkarda, balki yuksak siyosiy tafakkur va davlat boshqaruvi san'atiga ega bo' lgan buyuk davlat arbobi sifatida tarixda chuqur iz qoldirdi. U parokandalik hukm surgan Movarounnahr hududida qisqa vaqt ichida markazlashgan va qudratli davlatni barpo etishga muvaffaq bo' ldi .

Amir Temurning tarixiy ahamiyati shundaki, u kuchga asoslangan boshqaruvni adolat, qonun va qat'iy tartib-intizom bilan uyg'unlashtira oldi [3.18]. Uning davlat boshqaruvidagi qarashlari bugungi kunda ham dolzarbligini yo' qotmagan bo' lib, zamonaviy davlatchilik nazariyasi uchun muhim tarixiy tajriba vazifasini bajaradi. Shu bois Amir Temur shaxsini buyuk davlat arbobi sifatida ilmiy jihatdan tahlil qilish tarixshunoslik uchun muhim ahamiyat kasb etadi [5.25].

Amir Temurning davlat boshqaruvi va markazlashgan davlat barpo etish siyosati. Amir Temur davlatni boshqarishda markazlashuvga alohida e' tibor qaratgan. U hokimiyatni mustahkamlash uchun barcha viloyat va hududlarni yagona markaziy boshqaruvga bo' ysundirdi. Mahalliy hokimlarning vakolatlari qat'iy belgilangan bo' lib, ularning faoliyati markaz tomonidan nazorat qilingan. Bu esa davlat ichida tartib va barqarorlikni ta' minlashga xizmat qilgan [4.12].

Davlat boshqaruvida Amir Temur shaxsiy sadoqat, mas' uliyat va xizmatdagi halollikni asosiy mezon sifatida belgilagan. Mansabdor shaxslar faqat nasl-nasabiga qarab emas, balki qobiliyati, tajribasi va sadoqatiga ko' ra lavozimga tayinlangan. Bu yondashuv davlat apparatining samarali ishlashiga va korrupsiya holatlarining oldini olishga imkon yaratgan [3.22].

“Temur tuzuklari” va Amir Temurning siyosiy tafakkuri.

Amir Temurning davlat boshqaruvi borasidagi siyosiy qarashlari uning mashhur “Temur tuzuklari” asarida o‘z aksini topgan. Ushbu asar Amir Temurning davlat arbobi sifatidagi dunyoqarashi, boshqaruv tamoyillari va siyosiy falsafasini yorituvchi muhim manba hisoblanadi [1.20]. “Temur tuzuklari”da hukmdor va amaldorlarning burchlari, adolatli boshqaruv, xalq bilan munosabat va qonun ustuvorligi masalalari batafsil bayon etilgan.

Asarda davlatning mustahkamligi adolatga asoslangan boshqaruv bilan bevosita bog‘langanligi ta’kidlanadi. Amir Temur nazarida adolat — davlatning eng muhim tayanchi bo‘lib, hukmdor xalq manfaatini doimo ustuvor qo‘yishi lozim. Shu bilan birga, kuch va harbiy qudrat qonun bilan uyg‘un holda qo‘llanilishi zarurligi alohida qayd etiladi. Bu qarashlar Amir Temurni oddiy fathchi emas, balki chuqur siyosiy tafakkur egasi bo‘lgan davlat arbobi sifatida namoyon etadi [3.28].

Harbiy islohotlar va davlat qudratining mustahkamlanishi.

Amir Temur harbiy sohani davlat siyosatining asosiy ustunlaridan biri sifatida baholagan [4.15]. U qo‘shin tuzilmasini takomillashtirib, harbiy intizomni qat’iy qoidalarga asoslagan. Harbiy lavozimlar aniq belgilangan bo‘lib, har bir askar va sarkardaning vazifasi va mas’uliyati qat’iy nazorat ostida bo‘lgan [4.20].

Harbiy sohada amalga oshirilgan islohotlar natijasida Amir Temur kuchli va intizomli armiya yaratishga erishdi. Bu armiya davlat hududiy yaxlitligini saqlash, tashqi xavflarning oldini olish va savdo yo‘llari xavfsizligini ta’minlashda muhim rol o‘ynadi. Natijada Temuriylar davlati o‘z davrining eng qudratli va nufuzli siyosiy tuzilmalaridan biriga ayland [4.28].

Muhokama. Amir Temurning buyukligi uning zabt etgan hududlari yoki harbiy yurishlari bilangina belgilanmaydi. Uning asosiy tarixiy xizmati kuch, adolat va qonun ustuvorligini uyg‘unlashtirgan holda barqaror davlat boshqaruv tizimini yaratganidadir. Amir Temur tajribasi shuni ko‘rsatadiki, mustahkam davlat faqat harbiy qudrat bilan emas, balki oqilona boshqaruv, adolatli siyosat va xalq manfaatiga tayanish orqali barpo etiladi.

Bugungi zamonaviy davlatlar uchun ham Amir Temur boshqaruv tajribasi muhim saboqlarni beradi. Ayniqsa, qonun ustuvorligi, intizom va mas’uliyat tamoyillari bugungi davlatchilikda ham dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Amir Temur buyuk davlat arbobi sifatida jahon tarixida beqiyos o‘rin egallaydi. U markazlashgan davlat barpo etib, adolat, tartib-intizom va kuchli boshqaruv tizimini shakllantirdi. Amir Temurning siyosiy merosi nafaqat o‘z davri uchun, balki bugungi zamonaviy davlatchilik uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Uning davlat boshqaruvi borasidagi qarashlari, ayniqsa “Temur tuzuklari”da ifodalangan tamoyillar bugungi kunda ham dolzarbligini

yo'qotmagan. Shu bois Amir Temur merosini chuqur o'rganish va ilmiy jihatdan tahlil qilish tarixiy va nazariy jihatdan muhim vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Амир Темур. Темур тузуклари. — Тошкент, 1996.
2. Ахмедов Б. Амир Темур ва темурийлар даври. — Тошкент, 2001.
3. Каримов И.А. Тарихий хотирасиз келажак йўқ. — Тошкент, 1998.
4. Якубовский А.Ю. Государство Амира Темура. — Москва, 1946.
5. Ўзбекистон тарихи. Ўрта асрлар даври бўйича дарсликлар. — Тошкент, турли йиллар.

